

INDEX CAPITUM LIBRI SEXTI

DE ESSENTIA GRATIÆ, SEU JUSTITIÆ HABITALIS.

- CAP. I. *Utrum inter dona gratiæ gratum facientis detur aliquod creatum et intrinsece inhærens homini, et absque operatione permanens?*
- CAP. II. *Cujus generis sit hæc gratia creata permanens absque operatione?*
- CAP. III. *An sit de fide certum dari iustis dona gratiæ habitualia ab actibus distincta, et sine illis permanentia?*
- CAP. IV. *An gratia habitualis includat habitus seu virtutes infusas?*
- CAP. V. *An habitus infusus sit tota ratio proxima et per se efficiendi actum infusum?*
- CAP. VI. *Utrum habitus infusus vel potentia sit principalis causa proxima actus supernaturalis?*
- CAP. VII. *Utrum potentia habitu infuso prædicta sit causa principalis sui actus?*
- CAP. VIII. *Utrum infundantur justis tres virtutes Theologales, habitualiter in eis manentes?*
- CAP. IX. *Utrum ad gratiam habitualem virtutes etiam morales seu Cardinales per se infusæ pertineant?*
- CAP. X. *Utrum præter virtutes omnes infundantur, cum gratia habituali, dona Spiritus Sancti, quæ sint etiam habitus supernaturales a virtutibus distincti?*
- CAP. XI. *Utrum præter habitus operatos detur justis habitualis gratia ab illis distincta, et in ipsa animæ substantia immediate infusa, tractaturque sententia negans.*
- CAP. XII. *Gratiæ esse formam a charitate realiter distinctam verius judicatur.*
- CAP. XIII. *Fundamentis prioris sententiae satisfit.*
- CAP. XIV. *Utrum circa objecta seu materias habituum infusorum dentur aliqui habitus acquisiti, quasi annexi, vel concomitantes habitus infusos?*

TRACTATUS DE GRATIA PARS TERTIA.

DE HABITIBUS JUSTITIÆ

SEU GRATIÆ GRATUM FACIENTIS.

LIBER SEXTUS.

DE ESSENTIA GRATIÆ SEU JUSTITIÆ HABITALIS.

Distinximus in principio hujus materiæ gratiam gratum facientem, in actualem et habitualiem; et in actuali explicanda, totam primam et secundam hujus tractationis partem posuimus: hanc ergo posteriorem habituali gratiæ tribuimus, et in præsenti libro an sit, quid et quotplex sit declarabimus, in sequentibus vero de causis et effectibus ejus dicemus.

CAPUT I.

UTRUM INTER DONA GRATIÆ GRATUM FACIENTIS DETUR ALIQUOD CREATUM ET INTRINSECE INHÄRENS HOMINI, ET ABSQUE OPERATIONE PERMANENS.

1. In hoc puncto non est inter Catholicos controversia. Errores autem Pelagii et novorum hæreticorum sufficienter in prolegom. 5 retulimus, et fundamentum Pelagii, totum ordinem gratiæ et supernaturalium actuum negantis, in prima hujus operis parte satis est refutatum. Contra Protestantes vero, quantum non veram, sed imputatam justitiam in nobis agnoscent, et ideo justitiam seu gratiam gratum facientem non in aliquo habitu, sed in extrinseco Dei favore ponunt, in libro sequenti agendum est; et ideo, his omissis, ut certum supponimus nos apud Deum justificari et gratos fieri interventu alicujus gratiæ creatæ et inhærentis nobis, nam actus gratiæ creati sunt et inhærentes nobis, ut perse constat, et sine illis gratiæ Deo non efficiuntur, ut ex libro secundo constat, et in hoc et sequenti latius dicemus; an vero, præter

hanc gratiam actualem, alia gratia permanens necessaria sit, tractandum nunc propinquum, quia fundamentum est omnium quæ in hac tertia parte hujus tractatus dicturi sumus.

2. *Dubitandi ratio.*—Ratio autem dubitandi est, quia non sunt res multiplicandæ sine necessitate; nulla autem talis gratia necessaria videtur: ergo. Probatur minor, quia ad salutem sufficient nobis actus quibus credimus, speramus et diligimus, et alia præcepta servamus, nam qui mandata servat ad vitam ingreditur. Ad hos autem actus efficiendos sufficient nobis actualia auxilia divinarum illuminationum et inspirationum, ut ex toto Concilio Arausiano, et ex Tridentino, sess. 6, canon. 3, sumitur. Hæ autem gratiæ solum sunt in nobis, quando vel in illis vel per illas actu operamur; ergo nulla est necessaria permanentior gratia, cum tota gratiæ necessitas solum sit ad operandam salutem.

3. *Ratio dubitandi accrescit.*—Unde nulla etiam alia gratia videtur habere fundamentum in Scriptura vel Conciliis, quia, licet dicant gratiam vel charitatem nobis infundi, sufficienter intelliguntur de ipsa operatione gratiæ, nam ipsi actus supernaturales vere dicuntur infusi, quia in se supernaturales sunt, et licet ad illos concurrant nostra potentiae, tamen ut specialiter elevatæ et adjutæ a Deo concurrunt. Unde Concilium Arausianum, cap. 4 et 6, dicit hæc opera fieri in nobis *per infusionem et operationem Spiritus Sancti*, quia nimur fiunt per ejus illuminationem et inspirationem, ut in capite septimo tacite declarat; ergo infusio gratiæ suf-

CAP. I. UTRUM INTER DONA GRATIÆ GRATUM FACIENTIS, ETC.

3

ficienter salvator in actuali. Denique, si pondera esset aliqua gratia permanens post operationem, maxime quia, transacta operatione, homo denominatur, et vere manet fidelis aut justus; sed hujusmodi denominations sufficienter sumuntur ab actibus præteritis non retractatis; ergo præter illas denominations non est necessaria specialis gratia permanenter inhærens. Minor probatur a contrario, quia homo qui peccatum commisit, licet finito actu nihil habitualis in illo manserit, vere est et dicitur peccator; ergo idem cum proportione sufficit in denominatione justi vel fidelis.

4. *Assertio communis fundata.*—Dico nihilominus, præter operationes, aliquod donum creatum ad ordinem gratiæ gratum facientis pertinens nobis infundi, quod in nobis permanet, etiam dum non operamur. Assertio est communis Theologorum, et certa; quem autem gradum certitudinis habeat, infra dicam. Probatur autem primo, quia est valde consentanea Scripturis, nam Christus dixit, Joan. 14: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Ubi prius ponit dilectionem hominis, et observationem mandatorum, et ratione illius promittit Trinitatis adventum ad hominem, qui adventus non fit nec intelligi potest sine novo effectu, et dono ab operatione distincto, cum operationem supponat. Non solum autem promittit Christus adventum ad animam diligentis ipsum, sed etiam permansionem in illa; ergo, eodem dono quo advenit, permanet; ergo tale donum permanens est, etiam transacta operatione. Nam sicut non potest ad nos denudo venire sine interventu alicujus doni creati, quia non venit per mutationem suam, ita neque potest in nobis peculiari modo permanere sine creato dono permanente. Quod potest confirmari ex Augustino, epist. 57, ubi in quæstion. 2 dicit quod Deus non solum ad adultos venit, et in eis manet, sed etiam in parvulis; ad hos autem venire aut in eis permanere non potest per operationem, de ordinaria lege loquendo; ergo est per dona permanentia. Et hoc confirmant alia testimonia, in quibus Deus dicitur habitare in justis, et ipsi dicuntur templum Spiritus Sancti; sic Paulus ad Ephesios 3: *Flecto genua mea, etc., ut det vobis secundum divitias gloriae suæ virtute corroborari per spiritum ejus in interiorum hominem, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate*

radicati, et fundati. Et 1 ad Corinth. 3: *Nescitis quia templum Dei estis, et spiritus Dei habitat in vobis.* Et 2 ad Timotheum 4: *Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis.* Et 1 ad Corinth. 6: *Nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo.* Et 2 ad Cor. 6: *Vos estis templum Dei vivi, etc.; habitare autem, et habere, permanentiam significant; ergo et gratia, qua mediante Deus habitat in homine, et per quam consecratur in templum Dei, et edificatur in habitaculum Spiritus Sancti, ut dicitur ad Ephes. 2, est forma permanens in ipso.* Confirmatur ex Augustino, dicta epist. 57, quæst. 1, nam Deus ita habitat in justis per gratiam amoris sui, ut magis habitat in magis sanctis: ergo illa habitatio est mediis donis creatis ac permanentibus, magis vel minus perfectis, nam in Deo secundum se differentiæ illæ inveniri non possunt.

5. *Aliis testimonis confirmatur.*—Hoc etiam confirmant illa testimonia, in quibus dicitur homo regenerari, cum sanctificatur, et Dei filius fieri, juxta illud 1 Petr. 1: *Regeneravit nos in spem vitam; et ad Tit. 3: Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, quam effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius hæredes simus, etc.* Generatio enim non tendit ad motionem vel operationem transiunt, sed dat esse permanentis; hoc autem fit per gratiam, teste Paulo; ergo illa forma est permanentis. De qua proinde optime intelliguntur verba Petri 2 epist., cap. 1: *Magna et pretiosa nobis missa donavit, ut divina efficaciam consortes naturæ, quia naturæ consortium seu participatio per formam dantem esse permanentis, quale est esse ipsius naturæ, communicatur, ut infra latius explicabimus.* Præterea, gratia ipsa, ad quam renascimur, dicitur *semen Dei, quod in nobis manet,* 1 Joan. 3; dicitur etiam *pignus hæreditatis,* ad Ephes. 1; pignus autem apud creditorem permanet. Item dicitur ibidem *signum quo signantur credentes spiritu promissionis sancto;* et cap. 4: *In quo (scilicet Spiritu Sancto) signati estis; et 2 ad Corinth. 1: Unxit nos, et signavit, et dedit pignus spiritus in cordibus nostris.* Nam quia hæc dona per Spiritum Sanctum dantur, et ipse etiam cum illis donatur, et ideo Paulus ubique utrumque conjungit. Et sic etiam optime intelligitur illud ad Rom. 5, scilicet: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui*

datus est nobis. Nam, licet actus etiam charitatis possit dici in nobis diffusus, tamen Paulus non de illo solo sufficienter exponitur, quia intelligit Spiritum Sanctum ita dari nobis per charitatem, ut in nobis etiam maneat, quod non fit nisi per charitatem, seu donum permanens, ut ostendi. Unde ait Joan., 1 can., cap. 3 : *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus.* Sumus autem et nominamur filii Dei permanentes ac vere, per naturæ divinae participationem. Denique Joan. 4, vocat Christus hanc gratiam, *fontem aquæ vivæ salientis in vitam æternam*, id est, salire facientis eum in vitam æternam; salit autem homo per opera gratiæ; ergo illa gratia est quasi permanens illorum principium. Et quamvis Spiritus Sanctus sit ille fons, tamen ille non est in nobis sine donis suis, ut sœpe dixi.

6. *Fundamentum secundum ex Patribus.* — Secundo, principaliter probatur haec veritas ex Patribus. Et imprimis Dionysius, cap. 2 de Ecclesiast. Hierarch., expendens verba Christi, Joan. 14, supra citata, dicit : *Primus animi ad divina motus Dei dilectio est, et postea subdit, dilectionis progressum esse sacratissimam et ineffabilem operationem, qua divinus (inquit) in nobis status efficitur, de quo divino statu subjungit : Hic status divina natus est ; et rursus addit, neminem posse operari divina, qui hunc statum non sit consecutus, quia unusquisque ea solum agit, quæ substantiae statusque sui sunt.* Per hunc ergo divinum statum nihil aliud intelligit, nisi statum permanentis gratiæ, quæ nobis per Baptismum datur. Et ita evidentius loqui solent Patres de hac gratia, cum agunt de effectu Baptismi, præsertim in parvulis; estque egregium testimonium D. Chrysostomi, homil. ad Neophytes, ubi inter alia inquit : *Multis quidem videtur cœlestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere, nos autem honores computabimus decem. Hac de causa etiam infantulos baptizamus, ut non sint coquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint omnes, ut spiritus habitatio fiant.* Et (quod notandum est) subjungit statim de adultis : *Sed vos, dilectissimi fratres, et me quidem similis beatitudine conceperat, similis ornavit gratia.* Quem locum referens Augustinus, libro primo contra Julianum, cap. 6, exponit priora verba, quibus Julianus abutebatur ad negandum originale peccatum. Sed hoc alterius considerationis est.

7. *D. Chrysostomi sententiam ut verissimam Sanctus Augustinus amplectitur.* — Ex aliis autem Chrysostomi verbis, apertissime constat eum docuisse in parvulis gratiam esse formam eis inhærentem, utique sine operatione, cujus parvuli non sunt capaces; et eamdem dicit infundi adultis. Quam sententiam Augustinus tanquam verissimam amplectitur, et similem habet lib. 1 de Peccator. merit. et remiss., cap. 9, ubi, cum docuisset, contra Pelagium, peccatum intrasse in mundum per Adamum, non tantum imitatione, sed etiam origine, inducit exemplum a contrario de gratia Christi : *Nam et Christum (ait) imitantur Sancti ejus ad sequendam justitiam ; sed, præter hanc imitationem, gratia ejus illuminationem, justificationemque nostram etiam intrinsecus operatur.* Et infra : *Hæc enim gratia baptizatos quoque parvulos suo inserit corpori, qui certe imitari aliquem nondum valent.* Ubi evidenter ponit in parvulis gratiam inhærentem et internam, absque operatione. Unde cum illam gratiam vocet illuminationis et justificationis, necesse est de habituali illuminatione et justificatione intelligi. Et postea de adultis subdit : *Præterquam quod se ad justitiam exemplum imitantibus præbuit (scilicet Christus), dat etiam sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infudit et parvulus.*

8. *D. Cyprianus similiter habet.* — Atque idem sentit de gratia adultis infusa per Baptismum Cyprianus, in epist. 2 ad Donatum, ubi inter alia ait : *In expiatum pectus ac purum desuper se lumen infundit, postquam cœlitus spiritu hausto in novum me hominem natus secunda reparavit, etc., usque ad illud, Dei esse cœpisse, quod jam Spiritus Sanctus animaret.* Ubi in summa comparat hanc spirituali vitam corporali, ut, sicut ex carnali nativitate oritur facultas et propensio peccandi, ita per Spiritum Sanctum detur quædam spiritualis vita, ex qua nascitur facultas sancte operandi. Sicut ergo animalis vita permanet cessante operatione, ita etiam vita spiritualis. Quod alio exemplo declarat Basilius, lib. de Spirit. Sanct., c. 26, dicens : *Sicut cernendi vis est in oculo sano, ita operatio Spiritus Sancti est in anima purgata, et sicut ars est in eo qui illam nactus est, ita gratia Spiritus Sancti est in eo qui illam recepit, semper quidem præsens, etsi non perpetuo operans.* Nihil profecto clarus. Et ad eumdem modum dixit Irenæus, libro 5, cap. 6, Spiritum Sanctum infundi justis permanenter : *Perfecti*

(inquit) qui spiritum in se perseverantem habent Dei. Et multa ex testimoniosis Scripturæ adductis in hoc sensu allegat.

9. *Sanctus Ambrosius sic etiam docet.* — Sic etiam Ambrosius, lib. 6 Examer., cap. 8, his verbis exponit inhærentem gratiam : *Utrum secundum corpus, an secundum animam justificatio tibi conferri videatur, quæ so respondeas. Sed dubitare non potes, cum justitia, unde justificatio derivata est, mentis tuæ utique, non corporis sit. Pictus es ergo, o homo (ita enim explicat esse hominem ad imaginem Dei), et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem atque pictorem, noli bonam delere picturam, non furo, sed veritate fulgentem, non cera expressam, sed gratia, utique permanente, non enim de sola operatione possunt hæc explicari. Similem sententiam habet Cyrilus, lib. 4 in Isaï, oratione secunda, circa illa verba cap. 44 : Memento horum, Jacob, etc., dicens : Formatur homo in filium Dei, intelligibiliter informatus dirinarum legum scientia ad speciem effigiemque excellentem, quæ nimirum ornatu in animis hominum inhæret ac insidet. Hæc autem pulchritudo intelligi potest spiritualis. Formatur enim velut in Christo per Spiritus Sancti participationem ad ipsius speciem.* Et infra : *Formatur autem in nobis Christus, sancto nobis spiritu divinam quamdam formam per sanctificationem et justitiam indente, et cetera quæ prosequitur.*

10. *Concilia pro assertione nostra stant.* — Tertio, possumus eamdem veritatem ex Conciliis confirmare. Verumtamen antiqua Concilia non satis distincte de hac gratia locuta sunt, quia Pelagius nihil inter gratiam transiuntem vel permanentem distinxit, sed absolute veram gratiam negavit, et ita Concilia etiam absolute de gratia locuta sunt. Concilium autem Arausicanum, canon. 20, distinxit aliqua dona gratiæ, quæ Deus solus in nobis facit, ab aliis quæ nos ex ipsius dono facimus; sic enim ait : *Multa sunt in homine bona quæ non facit homo, nulla vero facit homo bona, quæ non presnet Deus ut faciat homo.* Hæc autem posteriora bona sunt operationes; ergo præter operationes, sunt alia dona gratiæ sanctificantis nobis infusa, quæ fuit sententia Augustini, libro secundo, contra duas epistolæ Pelagian., cap. 8. In eo tamen non satis explicatur, qualia, et quam permanentia sint illa dona. Igitur Concilium Tridentinum expressius in sess. 6, cap. 7, definit, in justificatione renovari hominem, in se re-

12. *Impugnatio Durandi.* — *Objectio Ocham.*
— Hæc vero ratio multis modis impugnatur,

et primo objicit Durandus, in 1, distinct. 17, quia prius est Deum amare hominem, quam infundere illi aliquod donum creatum et inhærens; ergo potest Deus amare hominem, nullum donum ei conferendo, quia prius potest esse et intelligi sine posteriori; ergo ex amore gratuito Dei non recte colligitur gratia creata. Antecedens probatur, nam donum creatum provenit ex amore divino; ideo enim Deus dat alicui gratiam, quia illum amat; ergo prius est amare quam dare, sicut causa prior est effectus; imo Deus amat ex aeternitate, donat autem in tempore. Secundo, objicit Ochamus in eadem distinct. 17, quæst. 1, in argumentis contra primam conclusionem, posse Deum diligere aliquem amore gratuito, nullum donum inhærens illi conferendo, quia potest facere acceptum ad gloriam, et charum sibi sine dono, quia ad hoc sufficit quod secundum præsentem statum disponat eum ad vitam aeternam, quod potest facere sine inhærente dono, tollendo ab illo omnem intrinsecam indignitatem, et dignificando illum (ut sic dicam) per extrinsecam dilectionem et acceptanceinem. Quomodo etiam aliqui Thomistæ dixerunt posse Deum facere hominem sibi gratum sine gratia inhærente, ut Soto in 4, d. 1, quæst. 3, art. 1; et Medina 1. 2, quæst. 51, art. 4, ubi ait esse hoc exploratum apud Theologos. Nos etiam dicemus posse Deum remittere peccatum sine gratia inhærente, quod tamen sine gratuita dilectione non fit. Tertio denique objici potest, quia illo discursu ad summum probatur hunc amorem Dei efficere in nobis aliquod donum, quod gratum et amabilem hominem redderet, non vero probat esse aliquid permanens ab operatione distinctum, quia etiam sancta operatio hominem bonum et amabilem facit.

13. *Manet D. Thomas. — Inefficax amor non necessario aliquam bonitatem in amata persona ponit.* — Nihilominus ratio D. Thomæ recte declarata vim et efficaciam habet. Nam imprimis supponendum est amorem Dei, si durationis ordinem spectemus, esse longe priorem quam sit effectio alicujus boni in objecto amato. Nam amor est actus in Deo ipso immanens; effectio autem bonitatis in objecto amato est actio transiens, et ideo amor est aeternus, effectio autem temporalis; ergo, secundum realem existentiam ac durationem, prior est amor quam collatio doni inhærentis. Hoc tamen non obstat quominus, comparando amorem et bonum creature, secundum habitudinem actus et objecti amati

ex aeternitate amore efficaci pro tali tempore et momento, sub tali ratione et habitudine simul sint secundum mensuram aut coexistentialiam aeternitatis, quia non potest esse actus sine objecto, neque actus efficax sine effectu, pro illo tempore pro quo amatur. Loquor autem de amore efficaci; nam de inefficaci, seu conditionato, seu simplici affectu, qui etiam solet voluntas antecedens vocari, de hoc, inquam, amore clarum est, non necessario ponere aliquam bonitatem inhærentem in persona amata, quia est tantum voluntas conditionata, quæ, non impleta conditione, nihil ponit in esse, et contingit saepe ut conditio non ponatur, ut patet in reprobis, quos Deus ad gloriam dilexit, hoc tantum antecedente seu conditionato amore. Et tamen hic etiam amor, si gratuitus sit, non potest intelligi sine habitudine ad aliquod donum creatum superans naturam; nam vi illius amoris Deus paratus est ad illud beneficium præstandum, si conditio impleatur, et illa impleta necessario conferet tale bonum necessitate immutabilitatis, seu suppositionis.

14. *Dilectio prædestinatorum est etiam quando in peccato vel infidelitate sunt.* — Quin potius amor, etiam absolutus et efficax, si non comparetur ad tempus pro quo Deus amat tale bonum tali personæ, sed ad tempus, vel durationem antecedentem, potest vere denominare creaturam dilectam, etiam quando in illa non ponit aliquam bonitatem inhærentem, quia ordinare illam, vel acceptare, aut depudare ad accipiendo aliquando tale beneficium, etiam est verus amor, et magnæ aestimationis. Et talis est absoluta electio, seu dilectio prædestinatorum; nam etiam quando sunt in peccato, vel etiam in infidelitate, diliguntur illo amore vere supernaturali et gratuito, quamvis Deus pro eo tempore nullum supernaturale donum eis conferat. Et simili modo dilexit Jeremiam ex utero matris sue, ex quo illum in prophetam designavit, juxta illud Jerem. 1: *Antequam exires de vulva, sanctificari te, et prophetam in gentibus dedi te;* quod multi existimant factum esse per Dei voluntatem sine dono inhærente, sicut et illud quod Paulus de se dicit ad Galat. 1, segregatum fuisse ex utero matris in Evangelium Dei, ut alibi tractavi. In hoc autem amoris genere etiam salvatur, ac necessarium est ut in objecto includat aliquod bonum creatum dandum aliquando personæ sic dilecta.

15. *D. Thomæ ratio quomodo convincat.* — Quamobrem, si amor Dei sit absolutus, et re-

feratur ad illud idem tempus pro quo vult bonum creaturæ, necesse est ut pro eodem tempore ponat aliquod bonum creatum proportionatum amori, quia alias neque esset efficax, neque haberet debitum objectum. Et ita ratio D. Thomæ, si ad quemcumque amorem Dei gratuitum applicetur, convincit non posse intelligi sine habitudine ad aliquod bonum creatum superans naturam. Quomodo enim posset talis amor ab amore pure naturali distingui, si nec supernaturale bonum conferret, nec ad illud personam ordinaret? Atque ita si talis amor referatur ad tempus pro quo habetur, necesse est ut etiam pro illo aliquid ponat in creatura, alias non esset efficax. Unde, quia ex Scripturis habemus Deum absolute, efficaciter et gratuito diligere aliquos homines etiam pro tempore præsentis vitæ, recte concluditur, ex vi talis amoris aliquod donum in eis fieri, quod illis inhæreat. Et hic est sensus rationis D. Thomæ, quæ evidenter concludit de hominibus justis et diligentibus Deum; tum quia vere efficiuntur justi et sancti secundum præsentem justitiam, et de illis scriptum est: *Qui diligit, diligitur; et: Si quis diligit me, Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus,* etc. Verumtamen cum eadem proportione ratio procedit de omnibus qui, secundum præsentem statum, aliquo gratuito amore minus perfecto, et quasi inchoato diliguntur, quia necesse est ob eamdem rationem, ut inchoationem aliquam justitiae et sanctificationis per aliquam gratiam inhærentem accipiunt.

16. *Distinctio quædam arguento solvendo non inserviens.* — Ad rationem ergo dubitandi de prioritate amoris Dei ad effectum ejus, aliqui distinguunt duplē amorem Dei, unum naturæ, et aliud gratiæ; id est, unum, quo vult naturam esse; aliud, quo vult sibi esse gratam; et amorem naturæ dicunt esse priorem gratia, juxta illud Augustini, tract. 102 in Joan., in fine: *Deus in nobis non faceret quod amaret (id est, gratiam), nisi antequam id faceret, nos amaret.* Sed, licet distinctio bona sit, et doctrina vera, saltem quoad ordinem executionis, nihilominus arguento solvendo non inservit, quia Deus non facit gratiam per amorem naturæ, ut sic, sed per hunc amorem dat esse naturale, et per amorem gratuitum dat esse gratia. At vero argumentum procedit de hoc eodem amore quo fit gratia. Nam per hunc amorem perficitur natura in superiori ordine, ad quem elevatur, simulque per illum amatur homo amore benevolentiae, tan-

quam subjectum cui bonum gratiæ amat, ipsa vero gratia amat amore concupiscentiæ tanquam bonum quod alteri amat, et integrum objectum illius amoris non est natura præcise sumpta, sed ut aliquo modo justa, vel sancta. Argumentum autem Durandi procedit de hoc ipso amore, quatenus est causa gratiæ, ac proinde prior suo effectu.

17. *Ad argumentum Durandi.* — Ad hoc ergo imprimis respondere possumus negando consequentiam, quia illa ad summum est prioritas naturæ, seu causalitatis. Et hoc modo saepe contingit id, quod est prius natura, non posse esse sine posteriori, ut lux non est naturaliter sine illuminatione, licet sit prior natura, neque anima sine potentia, etc. Deinde dicitur amorem Dei duplē considerari posse: primo, ut est in se quædam proprietas absoluta, quæ est principium operandi ad extra, et sic concedo esse natura priorem, ut ratio facta probat. Secundo, potest considerari ut dicens habitudinem ad talem personam quam denominat dilectam tali modo, et pro tali tempore, et sic nego amorem illum denominare dilectam talem personam pro tali tempore, prius natura quam in illa fiat gratia, quia non prius pervenit (ut ita dicam) ad talem personam denominatio dilectæ quam gratiæ, tum quia non est minus efficax ille amor ad denominandam illam personam amatam, quam ad efficiendam in ea illam bonitatem quam ei amat et vult; tum etiam quia illa denominatio amati involvit bonitatem illam, quia, sicut Aristoteles dixit, amare, est velle bonum; in Deo autem velle absolute, et pro tali tempore, est facere, et ideo non prius sic amat quam faciat. Unde si aliqua prioritas ibi consideratur, est potius rationis quam naturæ, quæ nihil refert, nam etiam e converso, si amor Dei consideretur ut quædam complacentia, prius est facere quam amare, ut sensit Augustinus loco citato, dicens: *Amorem nostrum pium quo colimus Deum fecit Deus, et vidit quia bonum est, ideo quippe amavit ipse quod fecit.*

18. *Ad Oham respondetur.* — *Evasio solvitur.* — Circa secundam objectionem, disputare nunc nolumus an possit Deus facere hominem sibi gratum, seu charum, aut acceptum sine inhærenti dono, neque etiam est tractandum an possit remitti peccatum sine mutatione physica peccatoris, quia haec infra suis locis tractanda sunt, et hic necessaria non sunt. Jam enim diximus posse Deum pro aliquo tempore diligere, pro quo non præbeat inhærens donum, quamvis non possit ita diligere

sine habitudine ad donum aliquando conferendum, nec sine proposito dandi illud suo tempore, vel absolute, vel sub conditione, juxta mensuram amoris. Et hoc modo probabile est posse Deum acceptare aliquem hominem ad benevolentiam suam pro aliquo tempore, pro quo nullam inherenterem gratiam illi præbeat, de potentia nimurum absoluta, nam de lege non ita facit. Unde amor ille esset longe diversus ab illo amore quo nunc amat Deus justos pro eo tempore pro quo vult esse sanctos et sibi gratos, et ideo nullum est argumentum ab uno ad alium; nam per hunc amorem Deus amat bonum, ut in praesenti bonum et sanctum, per alium vero solum amat hominem, ut futurum postea bonum vel sanctum. Quod si urgeas, etiam posse fieri hominem bonum per illum extrinsecum amorem, saltem auferendo ab illo peccatum, respondeo, per hoc præcise non tam fieri hominem bonum quam non malum, et ideo, esto id possit fieri sine infusione alicujus boni realiter inherenteris, per mutationem quamdam moralem quæ sufficit ad ablationem mali, sicut tamen a Deo, non tam ut positive amante, quam ut deponente odium, seu injuriam remittente. Et ideo non est eadem ratio de hac remissione quæ de amore positivo et efficacie ad faciendum bonum, qualis est ille quo nunc Deus amat justum, cui peccata remisit.

19. *Quædam solutio ad tertiam non est necessaria ad tuendum D. Thomam.* — *Legitima solutio.* — Ad tertiam objectionem responderi potest, primo, rationem illam immediate probare necessitatem supernaturalium actuum, inde vero mediate posse probari necessitatem habituum, qui dictis actibus cum proportione respondeant, et sint gratiæ permanentes, licet actus cessent, quia hæc est habitum natura, maxime quando illorum operatio libera est. Sed haec responsio, licet veram doctrinam contineat, non est tamen nunc necessaria ad defendendam rationem divi Thomæ, neque ad punctum quem nunc tractamus pertinet. Quia nondum de habitibus operativis, de quibus illa ratio procedit, tractavimus, et ideo consulto a nomine habitus abstinuimus, et de dono seu forma dante aliquod esse supernaturale animæ quæstionem movimus. Respondetur ergo alterius juxta dicta, amorem Dei erga justos non durare tantum quamdiu illi juste operantur, sed permanentem esse, secundum illum respectum, quem ad personam justam conservat pro toto illo tempore quo illi grata est, licet actu non operetur, et

ideo aliquam bonitatem gratuitam et permanentem, et ex natura sua durabilem absque operatione, in illa efficit. Et communicationem talis bonitatis vocat Scriptura participationem divinæ naturæ, et justitiam, ac sanctitatem in homine perseverantem, quamdiu mortaliter non peccat. Hac ergo ratione, ex vi divini amoris optime concluditur gratia permanens, et faciens intrinsece gratum, etiam dum actu non operatur, ut latius in discursu hujus et sequentis libri demonstrabitur.

20. *Ad rationes dubitandi initio capitinis positas.* — Et ex hac doctrina solvuntur etiam facile rationes dubitandi in principio quæstionis posita. Nam prima ad summum procedit de habitibus operativis, de quibus nondum dicere coepimus. Præterquam quod in illis etiam parum urget, quia, esto non sint illi habitus simpliciter ac de potentia absoluta necessarii, quod ad summum illa ratio suadet, sunt secundum convenientem providentiam et ordinariam legem necessarii, ut potentiae habeant principia intrinseca proportionata illis actibus, et ita possint connaturali modo illos efficere. Secunda vero probatio falsum sumit, satis enim ostensum est quomodo ex Scriptura et Patribus haec gratia permanens colligatur, et in eodem sensu loqui sæpe de charitate, et aliis habitibus, licet aliquando etiam loquantur de actibus, ut latius in sequentibus probabimus. Tertia item ratio falso nititur fundamento; jam enim declaratum est, præter actus, esse necessariam permanentem formam, per quam homo gratus, et justus, sit proportionatum objectum divini amoris et amicitie. Et in sequentibus ostendemus quanta inter denominationem peccatoris et justi diversitas in hoc intercedat.

CAPUT II.

CUJUS GENERIS SIT HÆC GRATIA CREATA PERMANENS ABSQUE OPERATIONE.

1. *Gratia non est substantia.* — *Assertio prima.* — Quod hæc gratia substantia non sit, ac subinde quod sit accidentis, extra controversiam est, ut concludit D. Thomas, dicta quæst. 110, art. 2, ad 2, quia dictum est gratiam esse aliquid creatum animæ inherens, hæc autem est completa ratio accidentis realis. Neque alterius posset gratia afficere animam, aut sanctificare illam, vel efficere unum cum illa, quia substantia, præsertim creata, non potest animæ substantiam afficere, ne-

CAP. II. CUJUS GENERIS SIT HÆC GRATIA CREATA PERMANENS, ETC.

seu modum constitutivum accidentis, qui est inherere.

3. *Replica ex Concilio Tridentino.—Dissolvitur.* — Dices : etiam Concilium Tridentinum, in sess. 5, can. 3, definit peccatum originale, quod per propagationem transfunditur, inesse unicuique proprium; idem autem fere est inesse quod inherere, et tamen non propterea definivit peccatum originale esse accidens reale animæ. Respondeo, imo etiam ibi definitivisse Concilium, peccatum originale re ipsa inesse animæ juxta capacitatem suam. Oportet enim res de quibus tractatur advertere, et juxta illarum exigentiam verba in proprietate interpretari. In sess. ergo 6, agit Concilium de gratia, quæ positiva forma est animæ, quam semper declarat per nomina positivam perfectionem significantia, ut sunt justitia, caritas, dona, virtutes, et similia; et per verba significantia realem productionem et receptionem talis formæ, ut sunt renovatio, infusio, susceptio, aut receptio; unde fit evidens, loqui de forma reali, cuius etiam reales causas declarat. Unde addendo hanc formam animæ inherere, evidentissime docet esse accidens reale. At vero in sess. 5 tractat de peccato originali; peccatum autem ex genere suo non consistit in positiva forma, sed in privatione. Definiens ergo Concilium, unicuique homini, ex Adamo propagato, inesse proprium originale peccatum, etiam docet peccatum illud esse realiter inherens, eo modo quo privatio realis et inherens esse potest, utique in re ipsa tollendo realem formam, quæ deberet subiecto inherere. Et ita etiam ex illa definitione de peccato originali, concluditur gratiam illam et sanctitatem, cuius privatio est originale peccatum, esse formam realem et inherenterem, ac proinde esse accidens reale.

4. *Gratia est accidens spirituale.* — *Assertio tertia.* — Hinc ulterius addimus hanc gratiam esse formam spiritualem, seu spirituale accidentis. Quæ assertio non minus certa videtur quam præcedens. Nam Concilium Vienense, in Clement. unic., vocat hanc gratiam *informantem*, et licet ibi non definit tanquam de fide dari hanc gratiam nobis, sed doceat solum tanquam probabilem sententiam, et dictis Sanctorum et Theologorum magis conforme esse tenendam, nihilominus postea Ecclesia illam sententiam ut certam acceptavit, ut latius in capite sequenti ostendemus. Hæc autem forma animam spiritualem informat; est ergo spiritualis forma; non